

מקורות לעיון במס' כתובות: פרק אף על פי

דף ד

מ. זילברמן

אלול תשע"ד

(נז). **חודש אלול**. תנן נותנין לכתולה שנים עשר חדש וכו', ע"כ. וראיתי במאמרו של הרב פנחס פרידמן שליט"א (מחנה החרדי גליון 1656 פרשת שופטים תשע"ד) שהביא מספר פנים יפות עה"ת לבעל ההפלאה (פרשת אחרי מות) שחז"ל רמזו בזה על חודש אלול שמזלו בתולה דיש בחודש אלול הכח לתקן את כל השנה למפרע. והפירוש דנותנין מן השמים לחודש אלול שמזלו בתולה את הכח לתקן כל י"ב חדשי השנה.

(נז). **משהה אשתו בלא כתובה וכתובה דאירכסא**. א] תנן בריש פירקין ר"מ אומר כל הפוחת לכתולה ממאתים ולא למנה ממנה ה"ז בעילת זנות, ע"כ. ובגמ' (נו:): כל הפוחת אפ"ל בתנאי. וכדברי ר"מ אתיא מתני' לעיל (נא). דתנן התם לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ולאמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד, ע"כ. ואיתא בגמ' (שם) מני ר"מ היא דאמר כל הפוחת לכתולה ממאתים ולאמנה ממנה ה"ז בעילת זנות, דאי רבי יהודה האמר רצה כותב לכתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולאמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז, ע"כ.

ועוד איתא (נו:-נז). אחתיה דרמי בר חמא הות נסיבא לרב אויא אירכס כתובתה אתו לקמיה דרב יוסף א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"מ אבל חכ"א משהא אדם את אשתו שתים ושלוש שנים בלא כתובה, ע"כ. ובטעם האיסור לר"מ פירש"י (ד"ה זו דברי ר"מ), "קרי לה בעילת זנות משום דלא סמכא דעתה והכא נמי לר"מ הוא דאסור לשהות אשה שאבדה שטר כתובתה ואפ"ל אית לה דלא מפסדא בהכי דגביא בתנאי ב"ד מיהא לא סמכא דעתה דאמרה כי תבענא ליה אמר פרעתך הלכך בעילת זנות היא". [והשוה לר' אליקים בהג"מ פ"י אישות אות ח' והמהר"ם שם באות ט'.]

ובכמה מקומות בשו"ת הרשב"א הדגיש דהחיסרון הוא דמחמת חוסר סמיכת דעת היא תתכוון לבעילת זנות. על בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תת"ג) שכתב, "וכן במשהא את אשתו שעה אחת בלא כתובה אע"פ שהוא חשש רחוק שמא התיר שתהא קלה בעיניו להוציא או דשמא יכפור בכתובתה ומתוך כך תתכוין בבעילתה בעילת זנות ואף על פי שהיא אשתו גמורה." וכן בח"א סי' תרל"ד, "וטעמא משום דאשה חוששת שמא בעלה יגרשנה ועושה בעילתה בעילת זנות." וכן בתשובות המיוחסות (סי' רפ"ד), "וכן כל שלא כתב לה מאתים סבורה היא כיון שאינו נוהג עמה כבעל עיניו נתן בגירושין הויא לה גרושת הלב".

ב] כתבו התוס' (נא. ד"ה מני) דלפי הריב"ן לר"מ רק הויא בעילת זנות היכא שמגיע לה ר' זוז והיא סברה דלא מגיע לה, אבל היכא דהתנה בדין והיא יודעת מזה אין בעילת זנות. [אך על בשטמ"ק ד"ה והתוס' כתבו שכתבו בדעת הריב"ן דאף דאין זה בעילת זנות מ"מ איסורא איכא דאסור להשהות אשתו בלא כתובה.] והקשו עליו מסוגי' דהחובל (ב"ק פט). דמוכח דבמוכרת כתובתה דמהני מכירתה מ"מ הויא בעילתו בעילת

זנות. ולכן פירשו התוס' דאף בכה"ג הויא בעילת זנות. [ועי' בשטמ"ק מה שתירץ לריב"ן לחלק בין תחילת חופה לסוף חופה.]

איתא בגמ' ב"ק (פט.) ר"מ היא דאמר אסור לו לאדם שישהא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה. וטעמא מאי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ע"כ. והקשה הרשב"א שם (ד"ה מידי) בגמ' שם טעמו דר"מ משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואילו בכתובות טעמו דהויא בעילת זנות, ולטעם בעילת זנות היכא דבדין אינה מקבלת ליכא משום בעילת זנות. ותירץ הרשב"א, "ומסתברא לי דחד טעמא הוא דה"נ ה"ק כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה דכיון שכן אף היא לא סמכה דעתה שיעכבנה אצלו והויא בעילתו בעילת זנות, שאם על פחיתת כתובתה שהתנה עמה הבעל לא סמכה דעתה שלא יגרשנה ומשוויא בעילתו בעילת זנות ואף ע"ג דאלו יגרשנה אית לה זו שאין לה לא כ"ש".

איתא בגמ' (עג.) דבקידשה על תנאי וכנסה סתם לרב צריכים גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. והקשה הר"ן (לג: בדפי הרי"ף) והא כיון דלא הי' כתובה אכתי בעילת זנות הויא. ותירץ, "דהכא לאו דוקא בעילת זנות אלא לומר שאין אדם עושה בכוונתו בעילתו בעילת זנות". והסביר בקוב"ש (אות רמ"ג) דבעילת זנות תליא על סמיכות דעת, וא"כ אם שניהם סוברים בטעות שיש לה כתובה לא מיקרי בעילת זנות בשוגג, דבלא כוונה לשם זנות אין איסור, ובכך אם נאבדה הכתובה ואינה יודעת מזה מותר לשהות עמה.

ובספר משפט הכתובה (ח"ז החל מעמ' קס"ד) הביא משו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' קע"ד) דאם שטר הכתובה כתוב ולא חתום כיון דנשים לא מבינות הצורך לחתימה מותר להתיחד. ושכך נהגו במצרים לחתום את הכתובה רק למחרת. הרי דכיון דסמכה דעתה אף דהכתובה לא תקיפה מ"מ אין איסור. אך כתב דיש לדחות דהתם הי' מנהג מפורסם לחתום למחרת. ועוד הביא (עמ' ס"ג) בשם ספר נהר מצרים שהחמיר בדבר. והביא שהרב יצחק זילברשטיין תמה עליו. ועוד הביא (עמ' קס"ח) בענין כתובה כשרה והיא חושבת שהיא פסולה מב"ש (סי' ס"ו סק"ט) דיש חיסרון בסמיכת דעת אף במוחלת שלא כדין.

ג] כתב במנהגי מהרי"ל (ניושאין אות י"ג), "פעם אחת תפס הסופר שטר הכתובה אפשיטא דספרא, וא"ל אבי הכלה תניח לחתום העדים ואח"כ תחזיקו עד שיתן החתן שכרך אמר מהר"י סג"ל דאז היה החתן באיסור אצלה מאחר דאין כתובתה ברשותה כאילו אין לה כתובה, ואסור להיות אצל אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה". ובבאר היטב (סי' ס"ו סק"ג) הביא מהר"א ששון שחולק על זה וס"ל דבכה"ג אין עוברין על איסור שהייה בלא כתובה.

בשו"ת אהל יוסף (פריד) סי' כ"ב כתב דאם לא מוצאים את הכתובה בעת אין זה חשיב אבודה ושמדוייק כן בלשון הרמ"א (סי' ס"ו ס"ג) לענין עיר שכבשוה כרכרום דבעינן לכתוב כתובות חדשות היכא שהם "בחזקת אבודות". וכן הביא בספר משפט הכתובה (ח"ז עמ' שמ"ט) בשם הגר"ש וואזנר והגר"ח קנייבסקי דאם יודעים שהכתובה בבית אך לא מוצאים כעת לא מיקרי שנאבדה.